

Dzieje wsi Dylewo

Autor: Halina Karaś

{smoothgallery image=F8716.jpg&title=Kaplica i budujący się kościół w Dylewie&caption=Kaplica i budujący się kościół w Dylewie. Fot. E. Pajka.}Dzieje Dylewa rozpoczynają się w XVII wieku, podobnie jak wiele wsi kurpiowskich, w okresie początków intensywnej kolonizacji Puszczy Zielonej. Obok Chudka jest najstarszą wsią w gminie Kadzidło. Została założona przez ród Kaczyńskich – wywodzący się z drobnej szlachty. Założyciele wsi otrzymali na korzystnych warunkach od starosty ostrołęckiego Andrzeja Mniszka nadanie siedmiu łąnów urodzajnego pola. Macierzystą siedzibą rodu Kaczyńskich były Kaczyny koło Ostrołęki, gdzie osiedlili się również osadnicy ze wsi Pomian, który stał się herbem tego rodu. Potomkowie Kaczyńskich w kolejnych wiekach (XVIII-XIX) często stawali na czele ruchów kurpiowskich. Wieś miała tzw. wolne lata, czyli zwolnienie od opłat i danin, w latach 1753-1756, a więc powstała ok. 1750 roku. W 1752 roku starosta ostrołęcki, Jan Małachowski, daninę w naturze zamienia na czynsz roczny w wysokości 1 076 zł, 20 gr dla Dylewa Nowego i 1 645 zł 20 gr dla Dylewa Starego. W 1765 roku przeprowadzona lustracja wykazała 20 gospodarzy w Dylewie Nowym i 23 w Dylewie Starym. Pod koniec XVIII wieku w 1799 roku w Dylewie Nowym mieszkało 34 gospodarzy, tyle samo w 1820 roku, a w Dylewie Starym – w 1820 roku było 46 gospodarzy, 4 chałupników, kowal i karczmarz. W pierwszej połowie XIX wieku w 1827 roku Dylewo znajdowało się w powiecie ostrołęckim, było siedzibą gminy i dzieliło się na Dylewo Stare i Dylewo Nowe. w Dylewie Starym zarejestrowano 54 domy i 294 mieszkańców, natomiast w Dylewie Nowym było 35 domów i 210 mieszkańców. Zgodnie z informacjami zawartymi w Słowniku geograficznym Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich w 1878 r., a więc w drugiej połowie XIX wieku, Dylewo było jedną z 11 gmin w powiecie ostrołęckim. W jej skład wchodziło wówczas 22 wsie, m.in. Dylewo, które dzieliło się na Dylewo Stare i Dylewo Nowe. Siedzibą gminy było Dylewo Stare o powierzchni 1334 morgów, które liczyło 53 domy, a zamieszkiwało je 231 mężczyzn i 237 kobiet. Dylewo Nowe zajmowało natomiast obszar 1362 morgów, było w nim 35 domów, które zamieszkiwało 162 mężczyzn i 152 kobiety. Cała gmina Dylewo liczyła wówczas 5263 mieszkańców, a jej obszar wynosił 18 611 morgów. W roku 1911 gminę Dylewo zamieszkiwało 8151 osób, a jej powierzchnia wynosiła 28 710 morgów. Rozpowszechnioną gałęzią przemysłu na terenie Dylewa było bursztyniarstwo, tj. wydobywanie i obróbka bursztynu. Bursztyn pochodził z sosny „bursztynowej”, obficie rosnącej niegdyś na terenie Puszczy Kurpiowskiej. Pod koniec XIX wieku mieszkańcy Dylewa zajmowali się głównie tkactwem, wycinankarstwem, robótkami szydełkowymi. Ich wyroby spotykały się z dużym uznaniem. Dylewo było znane od dawna z pięknego budownictwa drewnianego, co potwierdza świadectwo pewnego podróżnego z 1882, por. (...) po drodze spotykamy tylko jedną właściwie wieś, ale za to wieś co się zowie, Dylewo. Najprzód zwraca uwagę oddzielny sposób budowania chat: wszystkie one szczytem zwrócone do drogi, a przednia to część domu bywa zawsze upiękuszona w ten sposób, iż gwoździe, którymi przytwierdzone są deski, przebija się przez kawałek blachy lub skóry, co jako w odstępach regularnych umieszczone, rodzaj ozdoby stanowią [Węgiełek 1981, s. 21- 22]. Istnieje także legenda dotycząca powstania Dylewa, według której, pierwsi prarodzice Adam i Ewa, błąkając się po świecie po wygnaniu z raju, zaszli w te okolice, gdzie spotkali przeszkodę nie do pokonania. Wówczas to Adam wskazał Ewie dyl, by po nim przeprawić się przez błoto i od jego okrzyku „Dyl, Ewo”; wieś nazwano Dylewo. Legendę tę oraz dzieje wsi opowiada p. Czesława Kaczyńska. Pod koniec XIX wieku mieszkańcy Dylewa zajmowali się głównie tkactwem, wycinankarstwem, robótkami szydełkowymi. Ich wyroby spotykały się z dużym uznaniem. W pierwszym dziesięcioleciu XX wieku w Dylewie zaczęła szerzyć się wiedza rolnicza, propagująca działalność hodowlaną. Powstało kółko im. Stanisława Staszica, które wyróżniało się aktywnością i postępem. W roku 1993 przyjęto ustawę o częściowej zmianie ustroju terytorialnego, w wyniku której siedzibę gminy Dylewo przeniesiono do wsi Kadzidło. W 2005 r. z części parafii Kadzidło utworzono nową parafię w Dylewie. Źródła: B. A. Węgiełek, Kurpie Zielone, Warszawa 1981. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, t. II, Warszawa 1881, s. 245; t. XV, cz. I, Warszawa 1900, s. 458-459.